

MEDEDELING

Referentienummer: MLER_106
Datum: 2019-03-28
Contact: Dienst Lerenden
jan.coppieters@katholiekonderwijs.vlaanderen - 02 507 07 87
Vrij CLB Netwerk
stefaan.jonniaux@vrijclbnetwerk.be - 02 240 07 50

Rol van PBD en CLB in het versterken van leerlingenbegeleiding op school

1 Inleiding

Sinds 1 september 2018 geldt het decreet van 27 april 2018 betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding. Het decreet is van toepassing op het gewoon en buitengewoon onderwijs. Het wil de rollen en taken tussen de verschillende actoren verscherpen en de werking van de leerlingenbegeleiding optimaliseren. Het legt de verantwoordelijkheid om een beleid op leerlingenbegeleiding te ontwikkelen, te implementeren en te evalueren bij de school. Dat beleid heeft betrekking op de vier begeleidingsdomeinen: de onderwijsloopbaan, leren en studeren, psychisch en sociaal functioneren en preventieve gezondheidszorg. Het eigenaarschap van de leerlingenbegeleiding ligt volledig bij de school. Scholen maken echter al jaren werk van een beleid op leerlingenbegeleiding. Voortaan wordt dit ook als een verplichting in de regelgeving ingeschreven. De gevolgen voor scholen met een sterk uitgebouwd en geïntegreerd beleid op leerlingenbegeleiding zullen minder groot zijn dan voor scholen waar dat minder het geval is. Katholiek Onderwijs Vlaanderen wil de scholen daarin bijstaan o.a. door concrete ondersteuning aan te bieden, via professionalisering en begeleiding (interventies), door inspirerende teksten en materialen ter beschikking te stellen. De teksten en materialen worden tegen het einde van het schooljaar 2018-2019 gebundeld in een vademecum voor zorgbreed en kansrijk onderwijs. De focus van deze tekst ligt dus niet op wat van de scholen zelf verwacht wordt.

Op eigen initiatief kan de school aan pedagogische begeleiding (PBD) en CLB vragen om haar hierin te ondersteunen. Het is de ambitie van het decreet om de rol- en taakverdeling op vlak van het ondersteunen van de school te verscherpen. PBD en CLB hebben hierin beide een rol te spelen. Een goede samenwerking tussen school, PBD en CLB komt een betere begeleiding van de leerlingen ten goede. In deze tekst ligt de focus op dat onderdeel van het decreet. We verduidelijken wat scholen kunnen verwachten op vlak van ondersteuning door PBD en CLB en hoe beide hierin kunnen samenwerken.

Leerlingenbegeleiding kadert echter altijd binnen een bepaalde pedagogische visie. Bij het versterken van leerlingenbegeleiding op school respecteert het CLB het pedagogisch project van de school.

CLB en school zoeken hierbij naar een evenwicht met de onafhankelijke werking van het CLB, die eveneens decretaal bepaald is.

2 Regelgeving

Het decreet werd grotendeels geïntegreerd in het decreet basisonderwijs en de codex secundair onderwijs en verwijst naar PBD en CLB als schoolexterne instanties die de scholen kunnen ondersteunen. Voor scholen is de samenwerking met een CLB een verplichting.

2.1 PBD

Het decreet leerlingenbegeleiding gaat slechts beperkt in op de rol van de PBD:

“Bij de opmaak en evaluatie van het beleid op leerlingenbegeleiding betreft de school relevante actoren. Voor bijkomende inhoudelijke expertise doet de school een beroep op het centrum voor leerlingenbegeleiding. Voor schoolondersteuning zoekt de school externe ondersteuning bij de pedagogische begeleidingsdienst of een andere externe dienst.”

De beperkte verwijzing is logisch. Deze bepaling moet immers samen gelezen worden met de andere opdrachten die art. 15 van het decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs van 8 mei 2009 vastlegt. Deze opdrachten hebben linken met leerlingenbegeleiding, o.a.:

“§ 1. De pedagogische begeleidingsdiensten hebben de volgende opdrachten:

1° de onderwijsinstellingen in kwestie ondersteunen bij de realisatie van hun eigen pedagogisch ofagogisch project en de CLB's in kwestie ondersteunen bij de realisatie van hun eigen missie en hun eigen begeleidingsproject;

2° de onderwijsinstellingen en de CLB's in kwestie ondersteunen bij het bevorderen van hun onderwijskwaliteit, respectievelijk de kwaliteit van hun leerlingenbegeleiding en bij hun ontwikkeling tot professionele lerende organisatie door:

a) netwerkvorming te bevorderen en netwerken te ondersteunen;

b) leidinggevenden te ondersteunen of te vormen;

c) de beroepsbekwaamheid van de personeelsleden te ondersteunen binnen een school of centrum en instellingsoverstijgend met bijzondere aandacht voor beginnende personeelsleden, personeelsleden met specifieke opdrachten. Daarnaast dient prioritair aandacht besteed te worden aan de competenties in het kader van het onderwijs aan leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften;

d) het beleidsvoerend vermogen van instellingen te versterken;

e) de kwaliteitszorg van instellingen te ondersteunen;

[...]

6° met verscheidene onderwijsactoren op verschillende niveaus overleggen over onderwijskwaliteit en de kwaliteit van de leerlingenbegeleiding;”

2.2 CLB

De opdrachten van het CLB worden in het decreet gekoppeld aan de fasen van het zorgcontinuüm:

“Art. 5. [...]

Ter versterking van de brede basiszorg van de school zet het centrum de kernactiviteit signaalfunctie in.

Ter versterking van de verhoogde zorg van de school zet het centrum de kernactiviteit consultatieve leerlingenbegeleiding in.

De kernactiviteiten signaalfunctie en consultatieve leerlingenbegeleiding worden als volgt gedefinieerd:

a) signaalfunctie: indien het centrum noden vaststelt in de leerlingenpopulatie of een probleem of onregelmatigheid vaststelt in het beleid op leerlingenbegeleiding brengt het centrum de school hiervan op de hoogte;

b) consultatieve leerlingenbegeleiding: een centrum biedt versterking aan de school bij problemen van individuele leerlingen of groepen van leerlingen;”

In de fase uitbreiding van zorg bespreekt het centrum met de school en de leerling de hulpvraag en bepaalt het centrum handelingsgericht welke kernactiviteit het zal inzetten om de hulpvraag te beantwoorden.

Het decreet onderscheidt de volgende kernactiviteiten:

- a) signaalfunctie;
- b) consultatieve leerlingenbegeleiding;¹
- c) onthaal;
- d) vraagverheldering;
- e) begeleiding;
- f) handelingsgerichte diagnostiek;
- g) handelingsgericht advies;
- h) draaischijffunctie

2.3 Schoolondersteuning

De term “schoolondersteuning” blijft voortaan voorbehouden voor de PBD. Schoolondersteuning wordt in het decreet niet verder gedefinieerd. In de memorie van toelichting staat wel dat de scholen een professionaliseringstraject kunnen vragen aan hun PBD en kunnen vragen om hen te ondersteunen in het uitwerken, implementeren en evalueren van een beleid op leerlingenbegeleiding. Afhankelijk van de vraag kunnen de PBD's zelf trajecten begeleiden of via hun makelaarsfunctie scholen doorverwijzen naar andere externe diensten.

De PBD heeft als focus het schoolteam (vandaar: schoolondersteuning). Het CLB heeft de leerling als focus (vandaar: geen schoolondersteuning).

Tot 1 september 2018 werd van CLB's verwacht dat zij in het kader van de schoolondersteuning zelf verandertrajecten op school initieerden om de leerlingenbegeleiding te optimaliseren. Deze verantwoordelijkheid ligt voortaan bij de school.

In de fase van de brede basiszorg heeft het CLB een signaalfunctie naar het beleid van de school. In de fase van verhoogde zorg wordt het CLB ingeschakeld wanneer de schoolinterne begeleiding niet volstaat. Via consultatieve leerlingenbegeleiding kan het CLB inhoudelijke expertise inbrengen in de school.

Naast een signaalfunctie en consultatieve leerlingenbegeleiding begeleidt het CLB leerlinggebonden trajecten. Met de focus van de leerling voor ogen helpt het CLB voor die leerling onderwijs op maat

¹ Zie punt 3 bij verhoogde zorg



vorm te geven. Het doel van het CLB is het versterken van de leerling. Het eigenaarschap voor professionalisering van de leraar blijft bij de school.

3 Rol van PBD en CLB in het versterken van leerlingenbegeleiding op school

Het decreet bepaalt dat elke school op vlak van leerlingenbegeleiding een basisaanbod heeft voor alle leerlingen en zorg biedt voor leerlingen voor wie dat niet volstaat. Dat vormt het algemene uitgangspunt van het zorgcontinuüm zonder dat dit per fase wordt uitgesplitst. Het decreet koppelt de opdracht van het CLB in scholen wel aan de fasen van het zorgcontinuüm. Voor de ondersteuning door de PBD is dat niet het geval. Toch kiezen we er hieronder voor om de ondersteuning van scholen in de fasen van het zorgcontinuüm onder te brengen. Het biedt een zinvol kader, op voorwaarde dat dit niet te strikt wordt gelezen: in een continuüm lopen fasen in elkaar over. Continuüm betekent een doorlopend, aansluitend geheel. Daarom kiezen we in onderstaande tabel voor stippellijnen tussen de fasen. Dat veronderstelt ook dat wat gebeurt in eerdere fasen van het zorgcontinuüm wordt verder gezet in de daaropvolgende fasen. Goede afspraken maken over wie wat doet voor welke leerlingen is belangrijker dan precies te situeren in welke fase dit gebeurt.

Hieronder werken we een aantal bepalingen van het decreet verder uit. Waar nodig vullen we aan op basis van wat we verstaan onder een goede visie op leerlingenbegeleiding. We hebben niet de ambitie om het zorgcontinuüm in al zijn facetten te omschrijven. De focus van deze tekst ligt op de rol van PBD en CLB in het versterken van leerlingenbegeleiding op school en hoe ze hierbij samenwerken.

	PBD	CLB
Doelgroep	Scholen	Leerlingen, ouders én scholen
Focus	Procesmatige ondersteuning van het beleid en het schoolteam (pedagogisch-didactisch, beleid inzake leerlingenbegeleiding, beleidsvoerend vermogen) met het oog op de kwaliteit van onderwijs.	Gericht op de leerling en zijn context en op groepen van leerlingen (signaalfunctie en inhoudelijke expertise inzake leerlingenbegeleiding) met aandacht voor draaischijffunctie en continuïteit van zorg. Naast het aanbod ter versterking van het schoolteam kunnen leerlingen en ouders uiteraard ook rechtstreeks bij het CLB aankloppen met hun hulpvragen. Het CLB verkent de vraag en zet de gepaste kernactiviteiten in.
Brede basiszorg (fase 0)	<p>1 Brede basiszorg helpen uitbouwen</p> <p>Op vraag van de school ondersteunt de PBD het schoolteam om een sterke brede basiszorg uit te bouwen met het oog op een kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen. Deze ondersteuning kan betrekking hebben op de vier begeleidingsdomeinen (leren en studeren, psychisch en sociaal functioneren, onderwijsloopbaan, preventieve gezondheidszorg). Enkele voorbeelden (zonder volledig te willen zijn) van hoe de PBD schoolteams kan ondersteunen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • op pedagogisch-(vak)didactisch vlak; • bij de uitbouw van professioneel intern overleg inzake leerlingenbegeleiding; • bij de uitbouw van een beleid vanuit de kenmerken van het beleidsvoerend vermogen; • bij de ontwikkeling van een krachtige leeromgeving voor alle leerlingen; • bij verbindend schoolklimaat, klasmanagement, groepsdynamica, groepsvormingsprocessen; • bij het omgaan met verschillen; 	<p>1 Signaalfunctie</p> <p>Het CLB heeft een signaalfunctie naar het beleid van de school: indien het centrum vaak terugkerende problemen vaststelt, hardnekkige problemen, problemen waarbij de oorzaak mogelijk in de context van de school zit ... brengt het centrum de school hiervan op de hoogte.</p> <p>Het CLB beschikt vanuit eigen leerlinggebonden trajecten en vanuit de systematische contacten over relevante kwantitatieve en kwalitatieve gegevens om de school zicht te geven op specifieke kenmerken en noden van de leerlingenpopulatie in de school en signaleert dat aan de school. Bijvoorbeeld: een CLB-team merkt dat verschillende leerlingen van dezelfde school naar het CLB stappen ten gevolge van pestgedrag.</p> <p>2 Inhoudelijke expertise aanreiken op vraag van de school</p> <p>CLB-medewerkers beschikken door hun ervaring met het werken met individuele leerlingen en groepen van leerlingen vaak over heel wat inhoudelijke expertise die ook van pas kan komen bij de ontwikkeling, implementatie en evaluatie van het schoolbeleid op leerlingenbegeleiding. Hoewel het decreet hier nergens naar verwijst, kan het CLB vanuit haar zicht op de zorgvragen inhoudelijke input leveren</p>

	PBD	CLB
	<ul style="list-style-type: none"> • bij het uittekenen van een zorgbeleid, een gelijke kansenbeleid en in het communiceren hierover met ouders; • ... <p>De PBD kan schoolteams hierin professionaliseren, bijvoorbeeld via begeleidingstrajecten, het opstarten van lerende netwerken, het aanbieden van vormingen ...</p> <p>2 Makelaarsfunctie</p> <p>De PBD heeft kennis van het aanbod aan nascholingen/vormingen rond het beleid op de leerlingenbegeleiding op zich en rond specifieke relevante thema's binnen het beleid of kent de partners waarnaar ze kan doorverwijzen.</p>	<p>aan de brede basiszorg in de school. Dat zal steeds gebeuren op vraag van de school, en bij voorkeur in samenwerking met de PBD. De CLB-medewerker zal nooit de trekker of eindverantwoordelijke zijn van projecten op school die de brede basiszorg (of verhoogde zorg) sterker maken, maar laat de verantwoordelijkheid voor het uitbouwen van het beleid rond leerlingenbegeleiding bij de school.</p> <p>3 Specifieke taak voor preventieve gezondheidszorg.</p> <p>Het CLB staat in voor de vaccinaties en de verplichte opdrachten inzake profylaxe van besmettelijke ziekten. Het CLB werkt hiervoor samen met het agentschap Zorg en Gezondheid. Het centrum doet dit in nauwe samenwerking met de school.</p> <p>Daarnaast organiseert het centrum systematische contactmomenten voor alle leerlingen in de eerste kleuterklas, het eerste leerjaar, het vierde leerjaar, het zesde leerjaar en het 1^{ste} leerjaar van de tweede graad secundair onderwijs of de overeenkomstige leeftijdscohortes. Het CLB-team besteedt hierbij ook aandacht aan het psychisch en sociaal welzijn. Naast deze preventieve opdracht, gericht op alle leerlingen, werken artsen en verpleegkundigen ook in de andere fasen van het zorgcontinuüm en worden ze betrokken bij individuele vraaggestuurde begeleiding.</p> <p>4 Specifieke taak voor onderwijsloopbaanbegeleiding.</p> <p>Op scharniermomenten verstrekt het centrum aan alle leerlingen en ouders objectieve en volledige informatie over de structuur en de organisatie van het Vlaamse onderwijslandschap. De school werkt actief mee aan de organisatie en uitvoering van deze informatiemomenten.</p>
Verhoogde zorg (fase 1)	Waar nodig en wenselijk ondersteunt de PBD op vraag van de school leraren bij het versterken van hun pedagogisch-	Handelingsgericht advies en consultatieve leerlingenbegeleiding Handelingsgericht advies en consultatieve leerlingenbegeleiding zijn

	PBD	CLB
	<p>didactisch handelen voor leerlingen in de fase van verhoogde zorg. Bijvoorbeeld bij het realiseren van redelijke aanpassingen (zoals compenseren en dispensereren) binnen het gemeenschappelijk curriculum voor leerlingen of groepen met onderwijsbehoeften waaraan ondanks de brede basiszorg nog niet in voldoende mate tegemoet gekomen is. Dit maakt deel uit van het takenpakket van elke pedagogisch begeleider.</p> <p>De PBD reikt scholen, leraren en schoolteams een professionaliseringsaanbod aan in het begeleiden van leerlingen die nood hebben aan extra ondersteuning.</p>	<p>twee kernactiviteiten die qua finaliteit en werkwijze zeer sterk op elkaar lijken maar toch te onderscheiden zijn.</p> <p>De kernactiviteit handelingsgericht advies is van toepassing wanneer een leerling (en/of zijn ouders) zelf naar het CLB komt², of wanneer de school met toestemming van de leerling/ouders met het CLB overlegt³.</p> <p>De kernactiviteit consultatieve leerlingenbegeleiding is van toepassing wanneer het CLB het schoolteam versterkt in het omgaan met nog niet aangemelde (groepen van) leerlingen. Een school kan immers ook vragen aan het CLB om eens mee na te denken over een leerling (of leerlingengroep) zonder dat die leerling al formeel moet aangemeld zijn of bekend zijn bij het CLB, bijvoorbeeld om de maatregelen die de school neemt in de fase van verhoogde zorg te evalueren en waar nodig bij te stellen. Het gaat hierbij altijd over een specifieke leerling of over enkele leerlingen met gelijke noden⁴. Op dat moment registreert het CLB niet in LARS.</p>

- ² Zoals hoger aangegeven, kunnen leerlingen en ouders ook rechtstreeks naar het CLB toestappen met een hulpvraag. Het CLB verkent samen met leerling en ouders de hulpvraag (kernactiviteiten onthaal en vraagverheldering), en kiest op basis daarvan de best aansluitende kernactiviteit. Vanuit het werkingsprincipe subsidiariteit en emancipatoirisch werken geeft het CLB waar mogelijk een handelingsgericht advies aan de leerling/ouders waarmee de leerling/ouders zelf verder kunnen. Handelingsgericht advies = advies aan de leerling, de ouders over keuzemogelijkheden en gedragsalternatieven of eventueel bepaalde hulp. Indien dat niet volstaat, kan er een handelingsgericht diagnostisch traject of een begeleiding opgestart worden.
- ³ Het inzetten van begeleidingstussenkomsten door CLB (en daarmee samenhangend het registreren van activiteiten in Lars als leerlingendossier) veronderstelt toestemming van leerling/ouders. In de meeste gevallen meldt een school pas aan bij het CLB nadat ze de zorg omtrent de leerling besproken heeft met de leerling/ouders in kwestie en de leerling/ouders akkoord zijn dat hierover met het CLB overlegd wordt. Dit strookt met de omschrijving van verhoogde zorg bij artikel 5 uit de Memorie van Toelichting: *“Deze fase wordt ingezet na aanmelding van de leerling (door de school) bij het centrum. De zorgverantwoordelijke/leerlingbegeleider of het team van zorgverantwoordelijken/leerlingbegeleiders neemt in deze fase een belangrijke plaats in. Interne afspraken zorgen voor een goede samenwerking in deze fase. De school zorgt in deze fase ook voor voldoende, duidelijke en transparante communicatie naar alle betrokken actoren. Indien nodig heeft de school bijzondere aandacht voor communicatie met kwetsbare ouders.”* Vanuit het bovenstaande beschouwen we het overleg met/op de school op een multidisciplinair overleg (MDO) of cel leerlingenbegeleiding over een aangemelde (en dus niet anonieme) leerling die op de hoogte is als handelingsgericht advies.
- ⁴ Dit sluit aan bij de bepaling in het decreet dat leerlingen en ouders zich niet kunnen verzetten tegen het inzetten van de kernactiviteiten signaalfunctie en consultatieve leerlingenbegeleiding door het CLB (art. 9, 3°). Dit in tegenstelling tot het inzetten van handelingsgericht advies, wat wel een toestemming van leerling/ouders inhoudt.



	PBD	CLB
Uitbreiding van zorg (fase 2) ⁵	<p>1 Advies concretiseren in pedagogisch-didactisch handelen</p> <p>Aansluitend bij het handelingsgericht diagnostisch advies van het CLB kan de school een beroep doen op de PBD om dit te concretiseren met het oog op het pedagogisch-didactisch handelen.</p> <p>2 Pedagogisch begeleiders competentieontwikkeling (PBC) en het ondersteuningsmodel</p> <p>PBC bieden op de eerste plaats ondersteuning bij vragen in fase 2 en 3 van het zorgcontinuüm vanuit de rol die ze opnemen binnen het ondersteuningsmodel en de ondersteuning van leerlingen met een (gemotiveerd) verslag. Ze doen dat in verbinding met de andere (reguliere) pedagogisch begeleiders. Ze helpen leraren en ondersteuners bij het verbreden van de competenties die nodig zijn om in een inclusieve visie kwaliteitsvol onderwijs te bieden aan leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Daarbij gaat zowel aandacht naar de specifieke onderwijsbehoeften van de leerling als naar de ondersteuningsbehoeften van de leraren.</p> <p>PBC handelen vanuit een helikopterperspectief en indien nodig met een makelaarsfunctie.</p>	<p>Als de zorg voor een leerling op school niet (meer) volstaat, stelt het schoolteam, in overleg met de ouders en/of de leerling, een leerlinggebonden vraag aan het CLB. Vaak zal dat gebeuren tijdens een MDO of een cel leerlingenbegeleiding. Het centrum bepaalt handelingsgericht welke kernactiviteit(en) het zal inzetten om de hulpvraag te beantwoorden, met de bedoeling het onderwijs- en opvoedingsaanbod beter af te stemmen op de zorgvraag van de leerling. Het CLB-team werkt daarbij multidisciplinair samen.</p> <p>1 Handelingsgericht diagnostisch traject (HGD-traject)⁶</p> <p>Indien nodig start het CLB een HGD-traject op. Het CLB neemt daarbij de regierol op en richt zich daarbij op een grondige analyse van de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de leerling en op de ondersteuningsbehoeften van de leerkracht(en) en ouders met het oog op het formuleren van een handelingsgericht diagnostisch advies voor de gewenste ondersteuning (o.a. op vlak van pedagogisch-didactisch handelen), waar alle betrokkenen achter kunnen staan.</p> <p>2 Begeleiding</p> <p>Het CLB biedt waar nodig en waar mogelijk individuele begeleiding aan de leerling (en zijn ouders). De focus ligt daarbij op het versterken van de leerling bij het omgaan met een problematische situatie.</p>

⁵ Het doel van fase 2 is om via een handelingsgericht diagnostisch traject meer inzicht te krijgen in de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de individuele leerling en de ondersteuningsbehoeften van het schoolteam en ouders. Finaal leidt dat tot een pedagogisch-didactische vertaling van een handelingsgericht (diagnostisch) advies. Elk vanuit hun eigen bevoegdheid maken CLB en PBD hier samen met de school werk van.

⁶ Handelingsgerichte diagnostiek: een cyclisch zoek- en beslissingsproces van het centrum waarbij informatie over het individu en zijn omgeving wordt verzameld, geïntegreerd en afgewogen met als doel de problemen, de onderwijsnoden of de hulpvragen te objectiveren, te analyseren en te verklaren met het oog op adequate advisering voor het handelen. Voor de analyse wordt gebruik gemaakt van wetenschappelijk verantwoorde methoden, en als die voorhanden zijn, van vastgelegde standaarden. Bij leerlingen met een specifieke onderwijsgerelateerde behoefte wordt een handelingsgericht advies gegeven over ondersteunende maatregelen in onderwijs al of niet geformaliseerd als vermeld in de onderwijsregelgeving. Het proces verloopt volgens een systematische procedure, in samenwerking met de leerlingen, de ouders en de school met aandacht voor positieve kenmerken en met aandacht voor de wisselwerking en wederzijdse beïnvloeding van het individu en de omgeving.

	PBD	CLB
		<p>Door samen met hem op zoek te gaan naar oplossingen, wordt de leerling sterker en kan hij op eigen kracht verder.</p> <p>3 Draaischijffunctie</p> <p>Waar nodig en met toestemming van leerling/ouders werkt het CLB samen met externe hulpverleners, voor bijkomende diagnostiek en/of voor gespecialiseerde buitenschoolse hulpverlening. Het CLB treedt daarbij op als draaischijf en 'vertaler' tussen school en hulpverlening (de onderwijsbehoeften van de leerling vertalen en overbrengen naar de externe hulpverlening, de inzichten en aanbevelingen vanuit de externe hulpverlening vertalen naar de klaspraktijk).</p> <p>4 Gemotiveerd verslag en het ondersteuningsmodel</p> <p>Het HGD-traject kan uitmonden in een gemotiveerd verslag. Het gemotiveerd verslag dient - naast een duidelijke omschrijving van de onderwijsbehoeften van de leerling - een algemene omschrijving te bevatten van de ondersteuning die de school voor gewoon onderwijs nodig heeft en de wijze waarop de school voor buitengewoon onderwijs daaraan tegemoet kan komen.</p> <p>Het CLB bepaalt dan in samenspraak met de school en de ouders welke bijkomende inzet van middelen, hulp of expertise nodig is, voor de school of voor de leerling (al dan niet in zijn context). Het gemotiveerd verslag biedt een goede basis om vervolgens binnen het ondersteuningsmodel concrete afspraken te maken over de concrete invulling, omvang en duur van de ondersteuning.</p>
Individueel Aangepast Curriculum (fase 3)	De PBD ondersteunt scholen buitengewoon onderwijs bij het beleid rond en het opmaken van groepswerkplannen en individuele handelingsplannen.	Wanneer in de adviesfase van het HGD-traject blijkt dat de aanpassingen die nodig zijn om een leerling binnen de school mee te nemen binnen een gemeenschappelijk curriculum (GC) ofwel disproportioneel ofwel onvoldoende zijn, stelt het CLB voor de leerling een



	PBD	CLB
	<p>De PBD ondersteunt scholen bij het uittekenen van een beleid rond een zorgzame overstap naar een individueel aangepast curriculum (IAC). Hij ondersteunt scholen gewoon onderwijs bij de afweging van de vraag van leerlingen om studievoortgang te maken op basis van een IAC. Bij het realiseren van een IAC spelen de pedagogisch begeleiders competentieontwikkeling (PBC) een expliciete rol. Ongeacht of de ondersteuning voor deze leerling geboden wordt door een ondersteuningsnetwerk of vanuit de kleine types. PBC beschikken over de nodige pedagogische en didactische kennis om IAC's mee te realiseren binnen het perspectief van de inclusieve school.</p> <p>In concreto kunnen PBC een bijdrage leveren bij de procesmatige begeleiding met betrekking tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • grenssituaties gemeenschappelijk curriculum (GC) versus IAC waarbij verkend wordt of er toch nog mogelijkheden zijn binnen het GC; • de afweging van redelijke aanpassingen bij inschrijving onder ontbindende voorwaarde; • de vormgeving van het IAC, o.a. van een IAC-plan; • transitiemomenten: overgangen kleuter-lager, lager-secondair, secundair-hoger onderwijs, secundair-dagbesteding of tewerkstelling, ... 	<p>verslag⁷ op (eindbeslissing ligt bij het CLB). Met dat verslag kan de leerling overstappen naar het buitengewoon onderwijs van het betreffende type. Hij kan echter ook de vraag stellen aan een school voor gewoon onderwijs om studievoortgang te maken op basis van een individueel aangepast curriculum (IAC).</p> <p>Het CLB bespreekt de verschillende mogelijkheden met de leerling en zijn ouders, en begeleidt hen in het kiezen van een gepaste school.</p> <p>Het CLB participeert aan het overleg met het oog op een beslissing over de inschrijving en helpt mee uitklaren welke bijkomende inzet van middelen, hulp of expertise nodig is, voor de school of voor de leerling (al dan niet in zijn context) alsook de omvang en de duur daarvan.</p> <p>Voor leerlingen die met een verslag ingeschreven worden in het buitengewoon onderwijs kan het CLB op vraag van de school helpen bij het opstellen van een individueel handelingsplan.</p>

⁷ Met verslag bedoelen we het verslag dat toegang geeft tot het buitengewoon onderwijs of een individueel aangepast curriculum (IAC) in het gewoon onderwijs, zoals bepaald in art 15 van het decreet basisonderwijs en art 294 van de codex so.

4 Verbindend samenwerken tussen school, PBD en CLB

4.1 Samenwerking op schoolniveau

Scholen staan voor de uitdaging om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften van leerlingen en de ondersteuningsbehoeften van leraren. Binnen een kwaliteitsvol beleid op leerlingenbegeleiding zal een effectieve aanpak vaak het resultaat zijn van constructieve samenwerking tussen school, PBD en CLB. Dat vraagt dat de partners elkaars manier van werken en specifieke expertise (leren) kennen, elkaars inzet erkennen en waarderen en actief naar kansen zoeken om elkaar te versterken door samen te werken.

Vanaf 1 september 2020 maken het CLB en de school nieuwe afspraken over de schoolspecifieke samenwerking. Deze afspraken zijn gebaseerd op het beleid op leerlingenbegeleiding van de school en worden in een document vastgelegd: de samenwerkingsafspraken. Hoe de school samenwerkt met haar PBD maakt hier deel van uit. Het is dan ook vanzelfsprekend dat de school in dit kader het CLB informeert over de wijze waarop ze de PBD betreft bij de ondersteuning van de leerlingenbegeleiding.⁸

Hieronder vind je een aantal voorbeelden van samenwerking tussen school, PBD en CLB:

- ***Cel leerlingenbegeleiding***
CLB maakt hiervan deel uit. PBD kan gevraagd worden om de werking van de cel te optimaliseren en gepast te verankeren in het schoolbeleid. CLB wordt hierbij betrokken.
- ***Ondersteuningsmodel***
In een co-creatief samenwerkingsverband tussen vier partners (scholen voor gewoon en buitengewoon onderwijs, CLB en PBD) en in nauw overleg met ouders wordt voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften ondersteuning op maat uitgetekend. De 4 partners werken gelijkwaardig samen en hebben vanuit hun eigen expertise invloed op de ondersteuningstrajecten van leerlingen en leraren. Een eerste vereiste is dat de partners zicht hebben op elkaars rol.
- Pedagogisch begeleiders en CLB-medewerkers werken op schoolniveau geregeld *ad hoc* samen om bepaalde moeilijkheden/problemen als casus samen te bespreken. Waar nodig en mogelijk wordt er ook gezamenlijk professionalisering opgezet rond deze thema's voor het schoolteam.
- ***Crisissituaties***
Tijdens een ingrijpende crisis op school werken CLB en PBD op het terrein samen om de school zo goed mogelijk te ondersteunen. Het CLB neemt daarbij veelal de leiding. Waar zinvol en nuttig kan er vanuit de diensten in de Guimardstraat en de PBD ondersteuning geboden worden in het kader van het uitrollen van het crisisdraaiboek, crisiscommunicatie, ondersteuning van het beleidsteam, enz.

4.2 Samenwerking op regionaal niveau

Op het niveau van de scholengemeenschap of de regio kunnen PBD en CLB elkaar en elkaars werking leren kennen. De beleidsverantwoordelijken kunnen de krijtlijnen trekken van de eigen rol die ze opnemen en hoe ze hierin samenwerken. Gestructureerd overleg kan een meerwaarde bieden en kan verschillende vormen aannemen:

⁸ [Art. 15 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 2018 tot operationalisering van de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding.](#)

- structureel overleg op directieniveau;
- gezamenlijk participeren aan overleg met andere stakeholders;
- professionaliseringsinitiatieven voor elkaar openstellen;
- elkaar professionaliseren;
- lokale initiatieven, zoals bv. gezondheidsoverleg, aanpak van problematisch gedrag ...;
- netwerken van pedagogisch begeleiders rond zorg en gelijke onderwijskansen waar ook CLB'ers aan participeren (BaSO-overleg, preventie en aanpak van spijbelen/schooluitval ...);
- ...